
ЛАНДО О.А.,
стажист-дослідник,
кафедра управління навчальними
зкладами та педагогіки вищої
школи, Інститут
психології та менеджменту освіти,
ДВНЗ «Університет менеджменту
освіти» НАПН України, м. Київ,
Дніпропетровський педагогічний
коледж Дніпропетровського
національного університету
імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Розкрито сутність, призначення та зміст технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах, визначено етапи управління, надані практичні рекомендації щодо застосування багаторівневої технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах.

Ключові слова: компетенція, здоров'язбережувальна компетентність, технологія, управління

Технология управления формированием здоровьесберегающей компетентностью будущих учителей начальной школы в педагогических колледжах. Резюме: раскрыта сутність, назначение и содержание технологии управления формированием здоровьесберегающей компетентности будущих учителей начальной школы в педагогических колледжах, определены этапы

управления, даны практические рекомендации по применению многоуровневой технологии и управления формированием здоровьесберегающей компетентности будущих учителей начальной школы в педагогических колледжах.

Ключевые слова: компетенция, здоровьесберегающая компетентность, технология, управление

The sense, purpose and content of healthcare competence formation technology of future primary education teachers at teacher's training colleges were described, stages of management were defined, practical recommendations on the use of multilevel management technology of health-care competence formation of future primary education teachers at higher educational institutions.

Key words: competence, healthcare competence, technology, management

In the article the technology of healthcare competence formation of future primary school teachers who are trained at teacher's training colleges as the primary means of primary school teachers healthcare competence formation and as a conscious attitude to their own health and healthy life styles is described. The suggested model of the technology of health care competence formation of future primary school teachers who are trained at teacher's training colleges implies the purpose if its implementation; theoretical and methodological framework; the content component with the appropriate technology blocks; management levels; diagnostic tools for evaluation of performance. The structural components of the technology of healthcare competence formation of future primary school teachers at teacher's training colleges were characterized in detail. The basic principles of management of the healthcare competence formation of future professionals of preschool education are: humanization; democratization; socio-cultural conditioning; commitment; scientific approach; systematic approach; unity of centralization and decentralization; informational adequacy; feedback; adaptability; openness; agility; predictability; teamwork. Management activity is complex in its structure. It includes such components as goal setting, planning, informational support, organization of activities, monitoring, evaluation and correction of the results achieved.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковим чи практичними завданнями. Багатоваріантність методологічних підходів та концепцій управління породжують широку палітру управлінських технологій, що застосовуються у вищих навчальних закладах. Управлінські технології - це набір управлінських засобів і методів досягнення поставлених цілей організації, що включають методи і засоби збору та обробки інформації; прийоми ефективного впливу на працівників; принципи, закони та закономірності організації та управління; системи контролю[2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на яких спирається автор. Технологічний підхід до освіти сьогодні активно розробляється вітчизняної педагогікою, йому присвячені роботи В. Беспалька, М. Бершадського, В. Гузєєва, М. Кларіна, Г. Селевка, А. Умана та інших вчених. Впровадження педагогічних технологій в практику роботи навчальних закладів, розробку концепції програмно-цільового управління розкрито у наукових працях В. Сластьоніна, Г. Селевка, П. Підкасістого, В. Беспалька, М. Поташника, В. Лазарева, В. Звереві, В. Монахова, В. Дьяченка та ін. Різновиди технологій в управлінському процесі досліджували такі вітчизняні вче-

ні як Г. Єльнікова, І. Драч, В. Маслов, Г. Федоров та ін.

Проведений огляд наукових досліджень і публікацій останніх років свідчить про значну увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників до використання управлінських технологій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте не зважаючи на активність наукового пошуку з проблем технології управління вищими навчальними закладами в контексті їх інноваційного розвитку слід відзначити недостатність вивчення технологій управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкрити технологію управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах як головного засобу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи та умов свідомого ставлення студентів до власного здоров'я та здорового способу життя.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Глибокі перетворення в соціально-економічному житті нашого суспільства зумовлюють необхідність підвищен-

ня ефективності системи освіти. Вирішення нових завдань в усіх сферах життя, в тому числі й освітній сфері значною мірою пов'язане з технологічним підходом. Враховуючи той факт, що поняття «технологічний підхід» є похідним від слова «технологія», розглянемо це поняття докладніше.

Будь-яка діяльність, відзначає В.П.Беспалько, може бути або технологією, або мистецтвом. Мистецтво засноване на інтуїції, технологія на науці. З мистецтва все починається, технологією закінчується, щоб потім все почалося спочатку. Будь-яке планування, а без нього не обійтися в педагогічній діяльності, суперечить експромту, діям за натхненням, за інтуїцією, тобто є початком технології[1].

Особливе місце серед педагогічних технологій посідають технології управління. Технологія управління, зазначає В.Кноринг, – це прийоми, порядок і регламент виконання процесу управління[3].

Російські науковці А.Капто, А. Моисєєв, А. Лоренсов, О. Хомерики під технологією управління розуміють сукупність методів, прийомів реалізації управлінських функцій, виконання управлінських операцій та їх елементів з урахуванням обґрунтованих витрат часу[4].

Важливу для нашого дослідження думку висловив І.П. Підласий [5], який вважає, що технологія являє собою систему алгоритмів, застосування яких веде до заздалегідь намічених результатів діяльності. Тобто, технологія управління конкретизує зміст управлінського впливу у вигляді алгоритмів, що вимагають однозначного виконання окремих операцій.

Отже, використання технологій управління в умовах модернізації освіти дозволяє алгоритмізувати управлінський процес, зменшити витрати на

управління, підвищити його ефективність та якість. У цьому сенсі технологія виступає як інноваційний процес управління, який включає не тільки науково визначені цілі, але й технологію практичної діяльності, спосіб вирішення поставленого завдання.

Узагальнюючи все вищезазначене, під технологіями в системі управління педагогічними коледжами ми розуміємо цілеспрямовану діяльність суб'єктів управління різних рівнів, що забезпечує оптимальне функціонування і розвиток керованої системи, переведення її на новий, якісно вищий рівень за допомогою необхідних та оптимальних педагогічних умов, способів, засобів і впливів.

Призначення будь-якої технології управління, зазначають вчені [1;2;4; 9], - оптимізувати управлінський процес, виключаючи ті види діяльності та операції, які не є необхідними для отримання запланованого результату.

Оскільки управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах охоплює декілька рівнів, то виникає проблема розробки і наукового обґрунтування технології багаторівневого управління на основі програмно-цільового підходу.

Управлінська технологія, як і будь-яка інша педагогічна технологія, має свою структуру. М. Марков використовує чотири-рівневу структуру управлінської технології: процес - етап (фаза) - процедура - операція. Відтак, акт прийняття управлінського рішення розуміється ним як етап процесу планування. Управлінська процедура визначається як набір операцій, за допомогою яких реалізується той чи інший етап даного процесу. Операція розуміється як практичний акт вирішення певної задачі в рамках даної

процедури [6].

Будь-яка діяльність являє собою послідовність виконуваних дій та операцій. Згідно психологічної теорії діяльності розробленої А.Н. Леонтьєвим, будь-яка діяльність має три сторони: мотиваційну (кожна відособлена діяльність виділяється з потоку діяльностей своїм мотивом), цільову (діяльність складається з дій, кожна з яких має свою мету) і виконавчу (дії складаються з операцій, що здійснюються в певних умовах). Таким чином, технологія управління – це форма реалізації управлінської діяльності. Тоді – слідом за А.Н. Леонтьєвим, ми дотримуємося трьох-рівневої структури для реалізації технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах. А.Н. Леонтьєв

Ми вважаємо, що технологія багаторівневого управління повинна виключати непотрібні і другорядні процедури, дублювання роботи, скорочення документообігу тощо. Надзвичайно важливим є формулювання чітких критеріїв до якості проміжного і кінцевого результатів на кожному етапі управлінського процесу. Технологія повинна включати діагностичний інструментарій, що дозволяє об'єктивно через критерії і показники оцінити ефективність управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Діагностика необхідна для визначення ефективності управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, дає можливість отримати більш повну інформацію про результати педагогічного процесу, визначити рівень здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, отримати відомості

про психоемоційний комфорт у вищому навчальному закладі. Вона є основою для здійснення індивідуального та диференційованого підходу, а також прогнозування процесу фізичного виховання.

На підставі аналізу та узагальнення результатів наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців нами розроблено трирівневу технологію управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи суб'єктами освітнього процесу. До сутнісних ознак такої технології відносимо:

- наявність цілей, концепції, принципів, стратегії управління;
- можливості реалізації механізмів самоврядування та самоорганізації;
- органічний зв'язок, взаємозалежність суб'єкта й об'єкта управління;
- наявність ієрархії в системі управління, відносин субординації, влади і підпорядкування, свободи і залежності, взаємоузгодженість рівнів управління і, відповідно, керованості системи.

При її розробці враховані такі вимоги до характеристики педагогічної технології [7]: концептуальність, системність, змістовність, алгоритмізованість, процесуальність, керованість, ситуативність, відтворюваність, ефективність, гнучкість, динамічність, діагностичність. Концептуальною основою пропонованої технології є діяльнісний, системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, аксіологічний підходи.

Технологія управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах охоплює кілька рівнів (індивідуальний, груповий, рівень навчального закладу). На всіх рівнях утворюються цілеспрямовані системи управління

з власним обсягом повноважень і відповідальності, функціонують загальні механізми ресурсного забезпечення, прийняті єдині процедури контролю.

Технологія управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах потребує не тільки функціональної визначеності (алгоритмізації), але і структурування змісту, який представлено такими технологічними блоками: світоглядний та культурний, інформаційний, функціональний, комунікативний та особистісний. Нами також були визначені завдання та основні напрями роботи із студентами, педагогами, соціальними партнерами, батьками, які реалізувалися в процесі реалізації технології.

Таким чином, у моделі технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах знайшли відображення мета її реалізації; теоретико-методологічна база; змістовий компонент, який включає такі технологічні блоки: світоглядний та культурний, інформаційний, функціональний, комунікативний та особистісний. Процесуальний компонент технології представлено процедурами визначення мети, моніторингу, планування (прийняття управлінських рішень), організації процесу управління, контролю, регулювання та корекції. У моделі виділені рівні управління (індивідуальний, груповий та міжгруповий взаємодії, рівень навчального закладу), запропоновано діагностичний інструментарій для оцінки результативності.

В рамках цієї структури здійснюється перебіг управлінського процесу. Всі структурні елементи взаємопов'язані і забезпечують управління формуванням здоров'язбережувальної компе-

тентності майбутніх учителів початкової школи як єдиним цілим.

Розглянемо її структурні компоненти докладніше.

Постановка мети - найважливіша функція, яку включає технологія. Від того, як були поставлені і узгоджені цілі і завдання у вищому навчальному закладі, залежить, наскільки вони будуть виконані. Мета технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи відображає, перш за все, цілі вищого навчального закладу із формування здоров'язбережувальної компетентності, а саме: забезпечити сукупність цілеспрямованих впливів на процес формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, тобто вона має форму конкретного очікуваного результату. У відповідності до мети вибудовується технологічний ланцюжок дій, операцій і комунікацій.

Планування управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи визначає, яким чином буде досягатися мета. При цьому визначаються форми роботи, методи, заходи, терміни і відповідальні. Планування здійснювалося на всіх рівнях управління: індивідуальному, груповій та міжгруповій взаємодії, рівні вищого навчального закладу.

Наступний крок технологічного ланцюжка пов'язаний з організацією структур управління. Вищий навчальний заклад є організацією, що представляє собою сукупність взаємопов'язаних між собою структурних підрозділів, керівники яких координують і регламентують дії виконавців, узгоджують дії між структурними підрозділами і всередині них. Організація управління діяльністю полягає в її плануванні, ви-

значенні завдань, визначенні системи оцінки та контролю за виконанням завдань. Організація управління людьми включає кадрову політику, інформування, мотивацію тощо. Надана кожному співробітнику свобода вибору засобів, методів, технологій забезпечує суб'єктність в управлінні. Зміст дій адміністрації, студентів, педагогів на кожному рівні управління представлено.

На всіх рівнях управління здійснюється облік і контроль, який є наступним кроком технологічного ланцюжка. Технологія передбачає використання різноманітних видів контролю: тематичного, фронтального, оперативного, самоконтролю, взаємоконтролю тощо. Особливо слід відзначити медико-педагогічний і психологічний контроль.

Важлива роль при реалізації технології управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів з початкової освіти надається функціям регулювання і корекції діяльності суб'єктів управління, реалізація яких передбачає підтримку впорядкованості системи управління, усунення факторів дезорганізації. Ефективність організаційного регулювання вимірюється насамперед тим, наскільки раціонально вдається з її допомогою організувати процеси, що підлягають управлінню [8].

Здійснення технологічного ланцюжка сприяє досягненню результату, який визначається на основі педагогічного аналізу. Таким чином, технологічний цикл повторюється.

Моніторинг управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової коли проводиться комплексно, враховуються результати роботи із студентами, педагогами та батьками. Виявляються досягнення, намічаються

заходи з усунення проблем. Ефективність і якість управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи здійснюється на основі визначених нами критеріїв і показників.

Управлінські рішення, що передбачають визначення способів діяльності для досягнення мети всіма учасниками освітнього процесу приймаються на основі аналізу проблем виявлених у процесі навчально-виховної діяльності. Залучення всіх учасників до складання проєктів управлінських рішень, активної участі в управлінні формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у складі органів самоврядування має сприяти підвищенню їхньої суб'єктної позиції.

Для управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів з початкової школи у педагогічних коледжах, як і для будь-якого процесу управління, необхідне виконання таких основних функцій, що дозволяють здійснити управлінський вплив: аналіз, цілепокладання, планування (стратегічне та проєктування), організація, контроль і корекція.

Функція аналізу полягає в аналізі та прогнозі зовнішнього середовища, проблемному аналізі стану об'єкта управління; діагностиці потреб і можливостей об'єктів управління. Аналіз може бути параметричним (оперативним), тематичним, підсумковим.

Функція планування включає в себе вироблення та формулювання спільних цілей, завдань, що впливають із стратегічних цілей (замовлення) та потреб; планування та організації інформаційного забезпечення. Планування в широкому розумінні включає в себе прогнозування, програмування, складання робочого плану тощо.

Організація полягає в безпосередній діяльності, конкретних діях по реалізації цілей управління. Існує і ширше трактування організаційної функції. За Г.Кунцем [9, с.375-376] організаційний процес представляє:

- встановлення цілей;
- формулювання похідних цілей, планів і напрямків робіт;
- виявлення і класифікацію видів робіт, необхідних для їх здійснення;
- групування цих видів робіт виходячи з максимального використання наявних матеріальних і людських ресурсів;
- надання керівникам кожної групи повноважень, необхідних для продуктивної роботи;
- горизонтальне і вертикальне узгодження діяльності цих груп через посадові зв'язки і систему інформаційного забезпечення.

Можна побачити, що в організації присутні елементи управління, але вже як управління на більш низькому рівні, управління підсистемою, управління для досягнення більш вузьких цілей, які в свою чергу, можуть породити ще ряд цілей і завдань («похідних від цілей»). Таким чином, ілюструється циклічність в системі управління.

Контроль є невід'ємною функцією управління. Контроль буває поточний (встановлення нормативів, зіставлення фактичної діяльності з нормативами, корегування відхилень від плану або нормативу); випереджувальний (передбачення); підсумковий (результативний).

Розглянуті вище функції управління допомагають нам виділити етапи управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах:

- етап - попереднього управління

(визначення цілей, прогнозування і планування);

- етап - оперативного управління (організація, створення структури), контролю (аналіз досягнутих результатів).

Отримання, обробка та передача інформації здійснюються на всіх етапах управлінського циклу. Природно, що межі між етапами циклу розмиті та до деякої міри умовні.

Організація освітнього процесу здійснюється при взаємодії наступних рівнів управління:

- адміністративне управління - директор, заступники директора з навчальної роботи, з виховної роботи, з наукової роботи);
- колегіальне управління - рада ВНЗ (завідувачі циклових комісій, викладачі);
- студентське самоврядування - органи студентського управління ВНЗ (голова студентського активу, старости груп, відповідальні за організацію напрямків: спортивну, культурно-масову та наукову, студенти).

Ефективність управління процесом формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи визначається за допомогою критерію системності управління процесом формування здоров'язбережувальної компетентності (показники: багаторівневий характер управління; полісуб'єктна діалогічна взаємодія учасників освітнього процесу; формування і розвиток управлінських систем педагогічної діяльності викладачів тощо); критерію результативності управління (показники: задоволеність суб'єктів освітнього процесу змістом, організацією та результатами роботи з формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів з початкової

освіти; відповідність рівня навчальних результатів студентів вимогам державного освітнього стандарту).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Модернізація вітчизняної системи вищої освіти, що зумовлена євроінтеграційними прагненнями України, висуває нові вимоги до результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів, серед яких чільне місце посідає професійна компетентність, складовою якої є здоров'язбережувальна компетентність майбутнього учителя початкової школи, формування якої передбачає використання певної технології управління. Технологія управління формуванням здоров'я збережувальної

компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах забезпечує цілісність навчального процесу через цілепокладання, організацію та управління якістю отриманих результатів педагогічної діяльності, дає можливість цілеспрямовано рухатись до прогнозованого кінцевого результату на основі чіткої обґрунтованості кожного елемента й етапа навчання та управління.

Серед перспектив подальших розробок у даному напрямку особливо актуальними на думку автора є питання взаємозалежності показників академічної успішності студентів з показниками фізичного та психічного здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беспалько, В. П. *Слагаемые педагогической технологии [Текст] / В. П. Беспалько.* – М. : Педагогика, 1989. – 190 с.
2. Волков О.И., Скляренко В.К. *Экономика предприятия: Курс лекций.* М. : ИНФРА-М, 2006. – 280 с.
3. Кнорринг В. И. *Теория, практика и искусство управления [Текст] : учебник для студентов вузов / В. И. Кнорринг.* – 3-е изд., изм. и доп. – М. : Норма, 2009. – 527 с. – (Основы менеджмента).
4. *Нововведения во внутри школьном управлении / А. М. Моисеев, А. Е. Капто, А. В. Лоренсов, О. Г. Хомерики.* – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 272 с.
5. Підласий І.П. *Практична педагогіка або три технології : інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П. Підласий ; М-во освіти і науки України.* – Київ : Слово, 2004. – 616 с. ; 21 см. – ISBN 966-8407-22-9 (в тв. обкл.)
6. Марков М. *Технология и эффективность социального управления* - М., 1983. – 187 с.
7. Хабарова, Т. В. *Развитие двигательных способностей детей старшего дошкольного возраста в процессе физкультурно-спортивной деятельности в условиях Крайнего Севера [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. В. Хабарова ; [Тобол. гос. социал.-пед. акад. им. Д. И. Менделеева].* – Челябинск, 2010. – 25 с. : ил.).
8. Третьяков. *Управление школой по результатам: практика педагогического менеджмента.* Москва: Новая школа, 1997 - 288 с.
9. Куниц Г. *Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций : в 2 т. / Г. Куниц, С. ОДоннел ; пер. с англ ; общ. ред. акад. Д. М. Гвишиани.* – М. : Прогресс, 1981. – Т. 1. – 497 с.